

## KNJIŽEVNA POROČILA.

**Molè Vojeslav: Tristia ex Siberia.** V Ljubljani. Nova Založba. 1920. 137 str.

„Ko so cvele rože“ in „Tristia ex Siberia“ loči vrsta let, v katerih je Molè doštudiral umetniško zgodovino in preživel življenje vojnega ujetnika in vseučiliškega docenta v Sibiriji. Med obema zbirkama ni bistvene razlike. V glavnem si je Molè ostal enak. On je čudna zmes renesančne nature, ki ji je poezija bolj specimen eruditionis, ko primaren, nujen izliv prekipevajoče notranjosti, in epigona naše „moderne“, ki si je osvojil njen vokabular in spretno sestavlja njene poetične klišeje v gladko zveneče „pesnitve“. Erudicija umetniškega zgodovinarja mu je njegov vokabular obogatila, sicer pa mu ni bila v njegovih pesmih — v katerih je več retorike ko poezije — niti v pobudo, niti v napoto. Vse so enako prikupno žvenkljanje, ki človeka sicer prijetno boža, ki pa mu le redko seže pod kožo, nikdar pa do mozga. Ena najbolj značilnih je pač „De profundis“ (str. 27):

O solnca, le solnca! — da mine ta mrak.  
Smehljaji, vera je v njih, lesketanje, —  
nad grozo kot cvetje v polnočni zrak, —  
a same iz molka rastejo sanje.

Z življenjem o brezdnu ugank govori  
neslišno, nemo brezupna temina,  
praznota temne, globoke noči.  
Končano. Molčanje, mrtva tišina.

Igranje obupnih utripov srca  
vse tiše in tiše plače, se smeje,  
med nami nekdo še blazno igra  
na zadnji le struni hitro, hitreje.

Skoz tmo odmeva mrtvaški le smeh,  
umolknele v grozi pesmi so naše,  
razlito vino po blatnih tleh,  
raztrgani venci, razbite čaše.

Terborchov „Koncert“, Proksenov nagrobnik, tragična maska, komična maska, marmornata vaza, milonska Afrodita in kar je še takih reči, so samo zunanji rekviziti, kakor geografski podatki ob raznih pesmih, katerim bi ne bilo prav nič škodilo, če bi jih bil stavec po pomoti ali iz hudomušnosti zamenjal. Saj naj kažejo — kar razodevata poleg uvoda in končnih opazk tudi pesmi „Verzi moji“ (26) in „Epitaf“ (81) — samo nekake marke za preostanek one obilice čustva, ki je Moletu po napisani pesmi še ostalo neizraženo, ker ga izraziti ni mogel. Vse to so samo signature liričnega programa, ki v končanih pesmih ni docela utelešen.

*Stavku podpis ~ Jost (= Fran Stetov) kritik ~ "morda bo tema  
Dom & Svet" 1921, str. 56*

Ob „Hegezo“ (54) in „Thanatos“ (58) se človek nehote spomni, da je nekdaž čital Lessingovo razpravo „Wie die Alten den Tod gebildet haben“ in kako neprimerno več lepote je v njej — toda kdo bo z učenostjo in bodi še tako stara, preganjal moderno liriko! Kar je v heksametru in pentametru problem nele za naše gimnazijce, ampak tudi za Prešerna, ni Moletu davno že noben problem več. Pogodil je tudi korekten heptameter, pa si je ob njem — če ga je iztaknil (53) — menda mislil kakor Goethe, ko se mu je nekaj enakega primerilo v „Hermanu in Doroteji“ in so ga na to opozorili: „Naj ostane kanajla!“ „Govor marjonetke“ (21) posluša človek z vljudnim molkom, ker je marjonetka pač ženska! Klasični in orientalski motivi so nevarni eksperimenti, ker izzivajo primerjanje z originalnimi tvorbami. Antične oblike niso prava posoda za dvakrajcarske resnice in sladko sentimentalnost XX. stoletja; orientalsko poezijo poznam premalo, vendar pa dvomim, da je tako osladno verbozna kakor „Japonska romanca“ (104).

Onim, ki se brezpogojno vdajo „neskončni melodiji“, ki zveni v Moletovih verzih in ki jim pesem ni nič drugega ko nekak akustičen mozaik, sestavljen iz *posameznih* zvokov in občutkov brez prave zveze med seboj, bo Moletova zbirka ugajala. Drugi bi si želeli, da bi Mole s svojo spretnostjo posegel za čim višjim. Naj nam n. pr. posloveni „Pana Tadeusza“!

J. A. G.

**Djuro Dimović: Kraljević Marko.** Drama u četiri čina. Zagreb 1919. Izdanje Matice Hrvatske.

Kraljević Marko je tako skromno dognana osebnost, da bi komaj mogel služiti za historično dramo svojega imena. Ker pa je to drobec velike tragedije, ki se zgrinja okoli Kosova, bi vendar močnega pesnika prej pritegnila zgodovinska osebnost kakor ona narodne pesmi. Marko, sin Vukašina, ki je leta 1371. padel v bitki ob Marici, postane kralj, hoče carstvo, odpade od Lazarja in se bori za Turke, dokler ne pade l. 1395. Vmes je kosovska nesreča. V tem življenju je globoka tragika. Dimović pa si je prisvojil anahronizmov polno narodno pesem in tako poizkusil napraviti dramo prostega kretanja v romantičnem okviru. Pustil pa ni zgodovine popolnoma iz vidika že s tem, da je zgodovinske dogodke vpletel v fabulo in da je iz Markovega cikla (Vuk II.) izbral predvsem pesmi starejšega postanka, kjer zgodovinska osebnost še živi zabrisana s plastjo ljudske naivnosti. V toliko bi bil Marko prvotna osebnost, druga od one, ki jo je izslikala poznejša narodna pesem 16. veka. (Primerjaj razdelitev pri Andri Gavriloviču: Istorija srpske i hrvatske književnosti usmenoga postanja. Beograd 1912., str. 56—84 in 97—102.) Da to ugotovim, se mi zdi važno radi oseb v drami, ki so vzete vse iz narodne pesmi brez ozira na zgodovinska dejstva. Tako je Markova mati Jevrosima, dasi je zgodovinsko ugotovljena Jelena. (Primerjaj Maretić: Naša narodna epika. Zagreb 1909., str. 139.) Prav tako umrje Marko na Urvini planini, ki je sploh ni, dočim je padel v bitki na Rovinjah. Iz tega vidimo, da imamo opravka z romantično igro, ki ji je težišče zunanji dogodek; toda ta drama hoče biti tudi moderna, zato stika po žilah in kitah Markovih za vzroki tega, kar mu je nadela naivna ljudska domišljija.

Marko razodene v zboru velikašev, da Dušan ni določil za naslednika v carstvu njegovega očeta Vukašina, temveč svojega sina Uroša. Vukašin, ki si je hotel nepošteno prisvojiti carstvo, prekolne Marka z grozno kletvijo. Marko bega po svetu, ljubi Jelico, a radi nje se zaplete v sovraštvo z Mino in sklene po-